

Z. A. B. Zeman

A Habsburg-birodalom felbomlásának általános diplomáciai háttere*

Az 1914—1918. évek közötti időszakot vizsgálva nehezen találkozunk akár csak egyetlen olyan politikai fejleménnyel, amely hozzájárult volna Ausztria-Magyarország egységének fenntartásához. Ez a valóság, akár a Monarchia belső helyzetét, akár a nagyhatalmaknak iránta tanúsított politikai magatartását elemezzük. Tanulmányomban az utóbbival, a Monarchia szétzúzásának politikai hátterével kívánok foglalkozni.

Vizsgálódásunk során figyelemmel kell lennünk arra a tényre, hogy Ausztria-Magyarországnak nem voltak gyarmatai, és ennek következtében, a háborút megelőzően, nem került közvetlen kapcsolatba sem Angliával, sem Franciaországgal. Egészen más természetű nemzetközi problémák foglalkoztatták Londont és Párizst, mint Bécsét. Annál nagyobb fontosságot tulajdonított a Habsburgok uralma alatt álló területeknek a három szomszédos állam: Németország, Olasz- és Oroszország. Ezért történt, hogy a háború kitörésekor Anglia és Franciaország figyelme elsősorban az 1. sz. ellenség, Németország felé fordult, és nem igen törődtek Ausztria-Magyarországgal.

Elsőként foglalkozunk Németországgal, Ausztria szövetségésével.

A háború folyamán e két ország kapcsolata váltakozóan alakult és időnként éles véleményeltérésekhez vezetett. Közvetlenül a háború kitörését követően az osztrák katonai körök úgy vélték, cserben hagyták őket a németek, akik erőiket ekkor a nyugati harctérré, az ott indítandó támadásuk előkészítésére dobták át, és ezzel a keleti front minden terhét az osztrákokra hagyták. Mínt hogy a háborút megelőzően Berlin és Bécs nem állapodott meg közös haditervekben, ez a vita tulajdonképpen alaptalan volt, mégis rossz érzést keltett az osztrákokban, amely még akkor sem szűnt meg, mikor a vita már elült. A bécsi német nagykövet a maga részéről az osztrák uralkodó körökben tapasztalható „königgrætz-i szellemről” panaszkodott, amivel arra célzott, hogy Ausztria vonakodó és kellemetlen szövetségés.

És végül, mikor Clemenceau 1918-ban nyilvánosságra hozta a Sixtus-levelek tartalmát, az 1918. május 12-én megkötött Spa-i szerződés még az addiginál is szorosabb szálakkal fűzte a Habsburg-Monarchiát Berlinhez. Josef Redlich Bécsben azt írta e szerződésről: „a Habsburgok lemondásának ez a módja”, Budapesten pedig Károlyi szenvedélyes parlamenti beszédében ítélte el a megállapodást. És ezzel, a háború utolsó hónapjaiban, valóra váltak a Habsburg-ellenes emigrációnak a háború kitörése óta hangoztatott érvei. Trumbić, Masaryk, Beneš — és mellettük még sokan — azt állították, hogy Németország uralkodik a Monarchia felett, mely csak eszköz a németek kezében. Rámutattak Victor Neumann és a pángermánok *Mittleuropa* elméletére, amely 1918-ban már valóságos alakot kezdett ölteni.

Olaszország, Ausztria másik szövetségése, technikai szempontokra hivatkozva nem lépett be a háborúba; a háromszövetségi szerződésnek arra a pontjára utalt, mely Ausztria balkáni területi gyarapodására vonatkozott. Ha viszont nem vesz részt a háborúban, az egyet jelent nagyhatalmi helyzetének feladásával. Végül is 1915 tavaszán az olaszok a Szövetségésekhez csatlakoztak, miután ígéretet kaptak, hogy Ausztria rovására kielégíthetik hatalmas területi

* Z. A. B. Zeman prof. előadása a Történettudományi Intézetben 1969. április 18-án hangzott el.

igényeiket. Ezt az ígéretet titokban tartották, de az utóbb mégis sok sűrlődásra adott okot a Szövetségesek között. Az Olaszországnak ígért területek felélelték Dalmáciát is, ahonnan a számkivetésben élő délszlávok vezetőinek nagyrésze származott.

A Monarchia területének kérdésében közvetlenül érdekelt három állam közül az Oroszországgal kialakult kapcsolat volt a legösszetettebb. Általános feltevés szerint a Balkán volt az a terület, amely Ausztria és Oroszország között a háború előtt felerült konfliktusokat kiváltotta, és ezért a történészek a két nagyhatalom kapcsolatának balkáni vonatkozásait, annak főleg 1903—1914 évek közötti fejleményeit kezdték kutatni. Úgy tűnik azonban, más területeken is keletkezett sűrlődás a Habsburg- és a Romanov-birodalmak között. Osztrák diplomáciai iratok tanúsága szerint a két nagyhatalmat elválasztó lengyelországi határ Bécs szempontjából legáltalósabb olyan fontos volt, ha ugyan nem még fontosabb, mint a Balkánon kieleződő ellentétek.

A kelet-galíciai ukrán és rutén problémából kiindulva alakította ki elméletét Berchtold, mikor megállapította, hogy a belpolitika Ausztriában szoros kapcsolatban áll a külpolitikával. 1914 júniusi feljegyzésében azt írta, hogy „az utóbbi évek eseményei nyomán szoros összefüggés keletkezett a külpolitika és a nemzetiségi kérdések között, melyek mögött külföldről támogatott irredenta mozgalom áll; ha a nemzetiségi kérdéseket nem tudjuk kielégítően megoldani, nem folytathatunk szilárd külpolitikát.”

Berchtold ezután a Habsburg-birodalomban élő rutének és ukránok helyzetéről írt, akiknek politikai súlya különösen a béke utolsó két évtizedében jelentősen megnőtt, mert rájuk támaszkodva akarták a Habsburgok a lengyel földbirtokosok politikai követeléseit kivédeni. Ez magyarázza a Habsburg-Monarchiában élő ukránoknak nyújtott támogatást. Ugyanekkor viszont igen erős, részben vallási, részben politikai motívumokon alapuló, oroszbarát agitáció olt a rutének körében, ami a háborút megelőző utolsó hónapokban igen feszült helyzetet teremtett ezen a vidéken.

Kelet-Galiciában az Ukrán Párt volt a legerősebb politikai szervezet; a sokkal kisebb régi Rutén Párt a jelek szerint teljesen orosz orientációjú volt. Galícia kormányzója 1914. január 19-én jelentette Bécsbe, hogy „Dr. Dudykiewicz oroszbarát pártjának agitációs munkája nagyon megeléknült; célja, hogy a párt politikai szervezetét megerősítse, és az újabb szervezeteket saját szellemében nevelje . . . a szakadár propaganda is erősödik: új ortodox agitátorok jelentek meg ezen a területen . . . A közigazgatás tisztviselőinek fokozott figyelemmel kell az ortodoxia támogatásával Galícia területén folyó pánorosoz tevékenységet szemmel tartaniuk, ha azt le akarják küzdeni.”

1914 márciusában a bukovinai Máramarosszigeten 32, zendüléssel vádolt, rutén ügyét tárgyalta a bíróság, amely rövid börtönbüntetést szabott ki a vádlottakra; egy héttel később Lwowban nyílt újabb per rutének ellen. A feltárt bizonyítékok alapján a vád megállapította, a vádlottak tevékenysége arra irányult, hogy honfitársaikat a görög-keleti vallásról áttérítsék az ortodox hitre, és ezzel megkönnyítsék az oroszoknak az észak-keleti területek elesatolását.

Berchtold 1914. június 5-i fentemlített írásában, melyben kifejti nézetét a habsburgi bel- és külpolitika összefüggéseiről, hangsúlyozza, milyen fontos szerepe van Bécs és Szentpétervár kapcsolatában a rutén kérdéseknek: „Ez azt jelenti, hogy kettős problémával állunk szemben: hogyan kezeljük politikailag rutén lakosságunkat, és miként harcoljunk az oroszbarát és ortodox agitáció ellen. Nem túlzok, ha azt állítom, hogy kapcsolatunk Oroszországgal, aminek pedig oly nagy a jelentősége, a jövőben attól függ, mennyiben sikerül a rutének elorosztását célzó, területünkön folytatott agitációt megakadályozni, és a népesoport különálló jellegét műveltségének emelésével kidomborítani.”

A kelet-galíciai és bukovinai viszonyok nyugtalanító fejleményei nagymértékben hozzájárultak az 1914. július 7-i koronatanács döntéséhez, ahol a Szerbia ellen indítandó háborút elhatározták. Ez az első világháború kitérésének egyik olyan aspektusa, amelyet eddig, véleményem szerint, nem vizsgáltak kellő figyelemmel.

1914 augusztusa után az orosz front vált az osztrák-magyar háborús erőfeszítések központi kérdésévé. Akárcsak a háború előtti, most is az ukránok és lengyelek megbízhatósága, állampolgári hűsége okozott gondokat. A cári hatóságok álláspontja világossá vált a Habsburg-birodalommal kapcsolatban közreadott kiáltványokból. A Monarchia szlávjaihoz intézett első nyilvános felszólítást a pochawi kolostor feje (archimandritája) 1914. szeptember 7-én tette közzé, és abban felhívta a ruténeket: „csatlakozzatok az orosz csapatokhoz, melyeket a mi bölcs cárunk a felszabadítástokra küldött hozzátok. Segítsetek nekünk, hogy benneteket és minden szlávot felszabadítsunk a német elnyomás alól.”

Szeptember 16-án újabb hirdetmény jelent meg Oroszországban, amelyben Nikolaj Nikolajevics nagyherceg, hadseregőparancsnok fordult Ausztria-Magyarország szláv népeihez. Ez a hirdetmény, melyet a Monarchia területén beszélt minden szláv nyelven kinyomtatnak, tudtul adta, a cár azért kezdett háborút, hogy „szabadságot hozzon, és valóra váltsa Ausztria-Magyarország népeinek nemzeti követeléseit.”

Mindez arra mutat, hogy a cári hatóságok, elsősorban a hadseregőparancsnokság, nem idegenkedtek attól, hogy kísérletet tegyenek a Habsburg-birodalom belső politikai stabilitásának aláaknázására, de semmi bizonyítékom sincs arra, hogy a Monarchia szétzúzására felkészültek volna.

A cári birodalom katonai gyengesége, a forradalom és a Szovjet-állam 1917. évi békehatározata végleg megfosztották Oroszországot annak lehetőségétől, hogy a Közép- és Délkelet-Európában bekövetkezett politikai rendezésben döntő befolyással vegyen részt.

Azonos következménnyel járt Németország 1918-ban bekövetkezett összeomlása. Orosz-, Német- és Olaszország volt az a háború előtti három nagyhatalom, amely közvetlenül volt érdekelve a Monarchia térségében: közülük a háborút csak a leggyengébb, Olaszország élte túl úgy, hogy politikai hatalmát csorbitatlanul megtarthatta.

A politikai kezdeményezés és döntés ily módon Franciaország, Anglia és az Egyesült Államok kezébe került, tehát annak a három, területileg is távol álló nagyhatalomnak az akarata érvényesült, amelyeknek hagyományosan igen csekély, vagy inkább semmiféle érdekeltsege sem volt ebben a térségben.

Akadtt párizsi és londoni tudós és újságíró, aki írt a Monarchia kormányzati, ill. hivatalos tevékenységéről, vagy kutató munkát végzett ott, de megdöbbenő az a tudatlanság és közömbösség, ahogy az Ausztria-Magyarországot érintő kérdéseket tárgyalták. Még az Ausztria-Magyarországhoz intézett angol hadüzenetre is csak megkésve került sor, nyolc nappal azután, hogy a hadiállapot Németországgal már beállt. Közvetlenül a háború kitörése után a Foreign Office. hivatásos szakértők hiányában, több közép- és délkelet-európai szakértő többé-kevésbé hivatalos jellegű szolgálatait vette igénybe. Ezekhez tartozott, másokkal együtt, R. W. Seton-Watson, Charles és Noel Buxton, Lewis Namier és G. M. Trevelyan.

A nyugati Szövetségek hivatalos politikája általában már közvetlenül a háború kitörését követően a kis nemzetiségek jelentőségét hangsúlyozta. Ezt az állásfoglalást egy bizonyosfokú Belgium-szindróma váltotta ki, amelyet 1914 novemberi beszédében Asquith így foglalt szavakba: „Nem könnyen rántottunk kardot, és éppen ezért nem kötünk békét mindaddig, amíg Belgium vissza nem kapja mindazt, és még többet is, mint amit feláldozott, míg Franciaország nincs kellően biztosítva agresszív fenyegetések ellen, amíg Európa kis nemzetiségeinek jogai nincsenek megtámadhatatlanul biztosítva és amíg Poroszország katonai hatalma nincs teljesen és véglegesen szétzúzva.”

Mikor 1916 augusztusában a miniszterelnök Európa háború utáni területi rendezésére vonatkozó feljegyzést kért a Foreign Office-tól, annak szerzői, Sir Ralph Paget és Sir William Tyrrell kijelentették, hogy a béketárgyaláson a nemzetiségi kérdés legyen ugyan az egyik döntő tényező, de „nem szabad a nemzetiségi kérdést olyan messzemenően alkalmazni, hogy azzal idokolatlanul megerősítsünk bármely olyan országot, amely a jövőben feltehetően veszélyeztetheti Európa békéjét”.

Ez volt az első eset, amikor hivatalos okirat szerzői arra céloztak, hogy Ausztria-Magyarországnak el kell tűnnie, mert egyik forrása Németország erejének, és ezért a Monarchia megdöntése nélkül nem lehet Németországot leverni. Ugyanebben az időben A. J. Balfour, az Admirális Első Lordja is szerkesztett egy memorandumot. Ő is a Szövetségesek teljes győzelméből indult ki, de hozzáfűzte, képtelenek megakadályozni, hogy Németország a háború után is „gazdag, népes és potenciálisan félelmetes” maradjon. Véleménye szerint Nagy-Szerbia és Nagy-Románia létrehozásával megoldható a Balkán-kérdés, de nincs meggyőződve arról, hogy helyes enne-e független Csehországot teremteni; Lengyelországot pedig, a Foreign Office memorandumával ellentétben, nem mint önálló államot, hanem az Orosz Birodalom részeként kell visszaállítani.

Míndez azonban csak szűkebb körök véleményét, és nem a kormány hivatalos politikáját tükrözte. A Foreign Office 1916 második felében kialakult állásfoglalása a Szövetségeseknek Wilson elnök január 10-i felhívására adott válaszában jutott kifejezésre. Ebben az Osztrák-Magyar Monarchiával kapcsolatban kifejtik, a békeszerződésekben biztosítani kell, hogy az olaszok, románok és csehszlovákok felszabaduljanak az idegen uralom alól és megvalósuljon Lengyelország restaurálása.

A Szövetségesek politikusai azonban hamarosan feladták ezt a haladó szemléletüket. „Senkit sem kötelez egy elmondott beszéd” — mondta Lloyd George, és ez a kijelentése nyilvánvalóan vonatkozott a hivatalos állásfoglalásokra is, ha csak nem gondolunk a „felszabadítás” és a „függetlenség” közötti különbségre.

A békecélok szabatosabb meghatározására irányuló kísérleteket rövidesen nyomon követték az első béke-próbálkozások, az 1917. esztendő jelentős eseményei. Azok a vereségek, amelyeket Románia, Szerbia és Olaszország az 1916 ősztől 1917 ősziig terjedő időszakban elszenvedtek, lehetővé tették, hogy angol és francia megbízottak tudomására adják Ausztriának, érvényüket vesztették mindazok a kötelezettségeik, melyeket a szövetségeseik irányában, valójában osztrák területek eligéréseivel, korábban magukra vállaltak. Ennél is jelentősebb, hogy e vereségek elősegítették az Ausztriával kötendő béke esélyeit.

Bécs első kezdeményezése Skandináviában történt. 1917. január 17-én a krisztániai angol nagykövetnél, Sir Robert Findlay-nál érdeklődtek közvetett úton az Ausztriával kötendő békére vonatkozólag. Márciusban különmegbízott, Sir Francis Hapwood utazott Skandináviába, hogy ott Mensdorff-Pouillyval találkozzék. Egy komikus helyzet adódott a szállodában, melyben mindketten megszálltak, és azt követően a két diplomata elutazott anélkül, hogy kapcsolatba léptek volna egymással. További egy hónap múlva Mensdorff Mrs. Bartonnal találkozott Svájcban, de konkrét eredményt ez a találkozás sem hozott. 1917-ben Lord St. . . . . (a kéziratban olvashatatlan név) került a berni követségre azzal a speciális megbízással, hogy az osztrák-magyar kérdést figyelemmel kísérje. Jelentéseiben hangsúlyozta, a Habsburg-birodalom képtelen lesz a háborút tovább folytatni, és ismételten megállapította, hogy a bécsi udvar és a kormány határozottan ellenséges beállítottságú Németországgal szemben: a biztos katasztrófát különbéke megkötésével akarják elkerülni, de képtelenek lesznek Németország szorításából kiszabadulni.

A Foreign Office legtöbb hivatásos diplomatája szívesen fogadta e híreket, mert azok az 1916. évi tervekhez képest jobb lehetőségeket kínáltak. Most már nem Ausztria-Magyarország szétzúzása, hanem inkább regenerálásának terve került előtérbe, ami délkeleti irányba, a Balkán és Törökország felé elzárhatná Németország útját. Ezen túlmenően a Monarchia hatásosan ellen-súlyozná a cári Oroszországnak a nyugati szlávokra gyakorolt vonzását. Ez a nézet, hogy Ausztria-Magyarország útját állhatná a nyugat felé terjeszkedő orosz befolyásnak, ha nem is ilyen határozott formában, már a háború előtt is fennállt a Foreign Officeban, és röviddel a háború kitérése előtt ezt a felfogást Sir Henry B. Ironside, szófiai nagykövet kifejezésre is juttatta. Végül pedig megegyeztek a vélemények a Foreign Officeban arra vonatkozólag, hogy a Monarchia felbomlását ennek a térségnek a „balkanizálódása” követné, és, mint azt Lord Cecil egy 1917. február 19-i

feljegyzésében írta, a négy közigazgatási egységre osztott Monarchia „jobban szolgálná Európa jövődő békéjét, mint a Balkán államok újonnan létesítendő konföderációja”.

Az oroszországi forradalom és az ideiglenes kormány egyre fokozódó tehetetlensége új helyzetet teremtett. A Foreign Office-ban Leo Amery elvetette azt az elterjedt nézeteket, hogy a forradalom új erőket szabadít fel és állít csatasorba Oroszországban; borúlátó álláspontját juttatta kifejezésre 1917. április 12-én, amikor kifejtette, hogy Oroszország összeomlása következtében „a csehek, lengyelek, románok, sőt valószínűleg még a jugoszlávok is az osztrák—német érdekszférában maradnak.” Az új helyzet messzemenő következményeket teremtett a lengyel kérdésben is. A forradalom kitöréséig a Szövetségesek a lengyel kérdés rendezésével kapcsolatban elismerték Oroszország kizárólagos érdekeltségét. Most viszont a lengyel emigránsok újból nyomást gyakoroltak a nyugati kormányokra, járuljanak hozzá a független lengyel állam megalakításához.

Az Oroszországban beállott helyzet folyományaként a nyugati szövetségesek az Ausztria-Magyarországgal kötendő különbéke gondolatával kezdtek foglalkozni. Lloyd George Alexandre Ribot francia miniszterelnökkel 1917. április 11-én Folkestoneban folytatott tanácskozásán értesült a Sixtus-levelekről. Bár Sonnino egy nyolc nappal később francia és angol kollégáival tartott értekezletén élesen tiltakozott az Osztrák-Magyar Monarchiával folytatandó bármilyen tárgyalás ellen, a külügyminiszter azt az utasítást adta a koppenhágai nagykövetnek, hogy az olaszok magatartása, amely felért egy vétóval „ne tartsa Önt vissza attól, hogy mindazt meghallgassa, amit az osztrákok esetleg közölni akarnak”.

1917. május 9-én, miután látta Károlynak Sixtushoz intézett második levelét is, Lloyd George a hadi kabinet előtt úgy nyilatkozott, ha Oroszország különbékét kötne, a Szövetségeseknek meg kellene egyezniük Ausztriával a békefeltételekben, mert egyébként „nincs remény olyan győzelemre, mint amilyent mi kívántunk”. Ennek az elgondolásnak alátámasztására Lloyd George azt kívánta, Olaszország indítson támadást Ausztria ellen azzal a kettős céllal, hogy végre megvalósítson valamit az olaszok vágyaiból, és ugyanakkor emlékeztesse Ausztriát helyzete komolyságára. Lloyd George belefáradt abba, hogy „az ellenség legkeményebb állásait” ostromolja. De elképzelése nem valósult meg. Az 1917. július hó 25—26-án tartott konferenciájukon a Szövetségesek ez alkalommal is a nyugati frontot tartották a döntő hadszíntérnek.

Ebben az időben, 1917 nyarán, a Szövetségesek továbbra is békülékeny magatartást tanúsítottak az Osztrák-Magyar Monarchia irányába. Az Alsóház 1917. július 24-i vitáján Lord Cecil tagadta, hogy Wilsonnak adott januári válaszukban a Szövetségesek elkötelezték volna magukat, hogy bármilyen formában is felszabadítják Ausztria-Magyarország népeit.

Cecil elégedett volt a visszhanggal, melyet beszéde a Monarchiában keltett. De az 1917. évben a Párizsban és Londonban fennállott remények ellenére nem voltak biztató esélyei az Ausztriával kötendő békének. Míg az uralkodó és az udvar határozottan a különbéke gondolatával foglalkoztak, addig Czernin, aki ezekről a tervekről nem tudott, kizárólag a németekkel közösen kötendő béke megvalósítására törekedett. A Sixtus útján kezdeményezett béketaipogatózások egészen más természetűek voltak, mint azok a tárgyalások, amelyeket Mensdorff és Smuts folytattak 1917 decemberében Svájcban. Mensdorff a külügyminisztérium hivatalos megbízottjaként vett részt a tárgyalásokon, és egészen más célokat követett, mint Sixtus. Ezt a különbséget hosszú ideig nem vették észre sem Párizsban, sem Londonban; Smuts azzal a feltételezéssel utazott Svájcba, hogy Mensdorff különbékére irányuló javaslatot hoz magával. 1918. május 21-én aztán Cecil végül is azt sürgönyözte párizsi követünknek, hogy „véleményünk szerint fel kell adni azt a tervünket, hogy Ausztriát leválasztjuk Németországról, mert az nem időszerű, és gyakorlatilag megvalósíthatatlan. Uralkodóik legutóbbi találkozásán (a spa-i tanácskozások) nyilvánvalóan megszilárdították egymáshoz fűződő kapcsolataikat. Leghelyesebbnek azt véljük, ha támogatást nyújtunk Ausztria elnyomott nemzetiségeinek a német—magyar uralom ellen folytatott küzdelmeikben.”

Ez azt követően történt, hogy Clemenceau ismertette a Sixtus-levelek tartalmát, hogy Károly király Spabau járt és, ami a legfontosabb, a németek megindították nagy támadásukat a nyugati hadszíntéren. A különbécze terve egy évnél is tovább húzódott anélkül, hogy bármi kézzelfogható eredményt hozott volna. A márciusi német offenzíva megindulásakor az Egyesült Államok már tíz hónapja vett részt a háborúban, de katonai jelenléte a nyugati hadszíntéren nemigen volt érezhető.

A katonai helyzetből adódó szükségszerűség nyomására határozták el tehát a Szövetségek, hogy hozzájárulnak a Habsburg-Monarchia megsemmisítéséhez. A Times Literary Supplement-hez írt levelében Wickham Steed 1953-ban ki is emeli ezt az indítékot; ebben az esetben a katonák valójában elébe vágta a diplomatáknak és a politikusoknak. Mikor 1918 áprilisában Rómában összeült az elnyomott népek kongresszusa, az olasz fronton álló osztrák-magyar hadsereg morális helytállásának felőrlésére irányuló propaganda-szólások már világosan a Monarchia szétzúzását hirdették.

Ebben az időben, a háború utolsó hónapjaiban, a Monarchiát két oldalról is érte támadás. Az önrendelkezési jogot követelő, józanul konzervatív és népszerű agitációs szólámnak két forrása is volt: ezt hirdették Oroszország új, bolsevik vezetőinek kiáltványai, és ez állt Wilson felhívásaiban is; a népek önrendelkezési jogáról vallott azonos nézet tükröződött mindkettőben. Nézetem szerint igen nehéz megállapítani, hogy amikor Ausztria-Magyarország népei 1917—1918 telén önrendelkezési jogukról beszéltek, voltaképp melyik forrásra hivatkoztak. Ezzel érték el Oroszország új urai, hogy megőrizték bizonyos fokú befolyásukat Kelet- és Közép-Európában.

Ez az ideológiai hatás kétségtelenül igen erős volt, de nem terjedt addig, hogy a konkrét politikai rendezésnél érvényesülhetett volna. Ezekben a kérdésekben Angliát, Franciaországot és az Egyesült Államokat illette a döntés joga. És a nagyhatalmak végül két kulcsfontosságú tényező hatására a Habsburg Monarchia szétzúzása mellett döntöttek. Az első tényező politikai természetű volt, és alapját az a felfogás képezte, hogy Ausztria-Magyarország teljes függőségi helyzetben van, mert Németország uralkodik felette. Ez volt a Habsburg-ellenes emigráció kevésbé bizonyított érvelése a nyugati országokban a háború kitörését követően. Másodikként ott volt a nehéz katonai helyzet, amelybe 1918 tavaszán került Franciaország és Anglia.

Miután a Monarchia szétdarabolását elhatározták, ennek a térségnek a jövőjét a Habsburg-ellenes emigráns politikusok kezeire bízták. Az ő terveiknek — vagy éppen azok hiányának — sorsdöntő szerepük volt Közép- és Kelet-Európa jövőjének kialakításában.